

5771

	TASTE OF LIMMUD	

הישן יתחדש והחדש יתקדש

...hajasjan jitchadesj wehechadasj jtkadeesj...

...wat oud is wordt vernieuwd en wat nieuw is wordt geheiligd...

Rav Kook, de eerste opperrabbin van Israel

Igrot Haraya, Igeret 164

Sjabbat 16 april 2011 / 12 nisan 5771
Sidra Acharee Mot, Wajikra [Leviticus] 16:1-18:30
Tanach blz. 230-236
Haftara Sjabbat HaGadol: Malachi 3:4-24
Tanach blz. 1233-1234

*Vertaling: Jaap Frank/Sabine Frank-Fiedler
Voor het origineel zie*

www.limmud.org/publications/tasteoflimmud/5767/AchareiMot-Kedoshim

ACHAREE MOT

Meestal wordt sidra Acharee Mot samen gelezen met de volgende sidra Kedosjiem, maar dit jaar (5771-2011) lezen we deze week Acharee Mot en pas de Sjabbat na Pesach, 30 april, die van Kedosjiem. Daarvoor hebben we een separaat commentaar die direct na Pesach volgt. Zowel sidra Acharee Mot als Kedosjiem beginnen met de wetten te beschrijven die betrekking hebben op het wegsturen van de zondebok op Grote Verzoendag en vervolgt met wetten over verboden seksuele relaties. Het begin van Kedosjiem beschrijft wat wordt verlangd om heiligheid na te streven, daarbij inbegrepen ethische regels en hoe Molech, heksen en tovenaars te ontlopen.

Acharee Mot – Levi Lauer

Levi Lauer is rabbijn en oprichter/ Executive Director van ATZUM. Hij woont in Jeruzalem en geeft cursussen in Israel en het buitenland over de noodzaak om joods leven te baseren op respect voor ambiguïteit, maar zonder tweeslachtigheid.

Het vaak vertelde, indringende en tragische verhaal van Nadav en Avihoe (Wajikra 10:1-3 en 16:1) onthult diepgravende tegenstellingen en onbeantwoorde vragen. Waarom straft God het goed bedoelde offer van zijn priesterdienaren met de dood, hoe 'vreemd' dat offer ook was? Waarom zou godsdienstig gedrag dat God welgevallig wil zijn je aan doodsvaaraar blootstellen?

Rabbi Samson Rafael Hirsch (1808-1888) volgde het commentaar in midrasj *Wajikra Rabba* wanneer hij de uitleg gaf dat de zonde van Nadav en Avihoe een onverdraaglijke hoogmoed was in het brengen van een ongevraagd offer in hun streven van naar persoonlijke aandacht. Dit was zo een gevaarlijke daad van hoogmoed dat het tot hun vernietiging leidde. Immers, leiderschap zoals Tanach dat bedoelde, vraagt totale, zichzelf wegcijferende aanvaarding van het beschreven gezag van God. De dringendste behoeftes van het volk konden niet worden beantwoord door zelfs de meest charismatische persoonlijkheid, maar vereisten gedisciplineerd gehoorzamen aan de goddelijke opdrachten. God doodde hen om te voorkomen dat hun uitstraling onbetwist zou blijven.

Voor het moderne gevoel voor verhoudingen is het lastig te accepteren dat niet de vrije wil maar discipline en gehoorzaamheid de grootste garanties zijn voor het welzijn van de gemeenschap en voor universele betrokkenheid. We verzetten ons tegen het halachische standpunt dat "de verdienste groter is van iemand die een mitswa te doen krijgt en ook uitvoert, dan van iemand die hetzelfde doet uit eigener beweging." Zelfs als we het met Hirsch en Levinas eens zijn dat individuele en gemeenschappelijke rituelen bijdragen om ons aan morele eisen te herinneren (vandaar het koppelen van de sidrot Acharee Mot en Kedosjiem); zelfs als we accepteren dat ritus ons kan conditioneren voor een leven van terughoudendheid – immers, de wereld is niet geschapen voor ons om leeg te plunderen, maar om bij te dragen aan onze verwondering, en daarom dienen we onszelf grote beperkingen op te leggen ten aanzien van wat we eten, wat we dragen, met wie we slapen, en wat we zeggen zodat we als we op het punt staan een ander uit te buiten wij misschien merken dat onze handen en de groeven van ons brein geconditioneerd zijn naar een fatsoenlijke vorm van onze terughoudendheid – zelfs dan is het lastig ons te onderwerpen aan de voorschriften van Gods geboden of zelfs aan een gemeenschappelijke dadendrang ten koste van onze individuele neigingen. Te vaak worden de gaven van opzienbarende individuele creativiteit vrij spel gegeven terwijl de zwakken lijden en ten onder gaan.

Moeten daarom Nadav en Avihoe worden gedood om dat punt te maken? "en (hun vader) Aharon zweeg!" (Wajikra 10:3).

Van de Kotzker Rebbe (Menachem Mendel 1781-1859) wordt een verhaal verteld waaruit zijn waardering blijkt juist van paradoxen en onbeantwoorde vragen. Bedenk dat het de Kotzker was, wellicht met Aharon in gedachten, die zei dat: "... niets volmakter is dan een gebroken hart of indringender om aandacht schreeuwt dan de stilte."

Op een keer verbrak een chassied de jarenlange, zelf opgelegde (wellicht manisch-depressieve) afzondering van de Kotzker, om deze zijn eigen diep verontruste gedachten voor te leggen.

"Wat zijn dit voor gedachten"? vroeg de rebbe.

"Wee mij, rebbe, ik aarzel ze te uiten. Zelfs in Gehenna (*de hel*) zal er geen vergeving voor ze zijn. Ze komen [uit mijn onderbewustzijn en] tegen mijn wil."

"Wat voor gedachten zijn het?" drong de Kotzker ongeduldig aan.

"Rebbe, soms denk ik dat er *chas wechaliela* - de Hemel behoede- geen Rechter en geen recht in het bestaan is."

"En wat kan jou dat schelen? " (Stel je een dergelijk antwoord eens voor van je therapeut op een 'doorbraakmoment'?)

"Rebbe, als er Rechter noch rechtvaardigheid is, heeft de schepping geen zin."

"Wat kan jou het schelen [en wie ben *jij* wel om je daar druk over te maken] of er enige zin is in de schepping?"

“Maar rebbe, als de schepping zinloos is kan er toch geen betekenis zijn aan de woorden van de Tora.”

“Wat kan het jou iets schelen of de woorden van Tora zinvol zijn of niet?”

“Rebbe, als de woorden van de Tora geen betekenis hebben is ook het leven zinloos en dat betekent enorm veel voor mij.” [Stel je een zo totale toewijding aan Tora voor dat je letterlijk voelt dat een inhoudsvol bestaan en de woorden van Tora een en hetzelfde zijn.]

Antwoordde de Kotzker: “Als dat je werkelijk zorgen baart, ben je een *kosjere Jid/jehoedi kasjeer*, een waardige en waarachtige Jood, die de meest verontrustende gedachten mag hebben juist omdat hij een kosjere Jid is.”

Mogen we goed genoeg leren om zowel vragen zonder adequaat antwoord als de kracht van het paradox naar waarde te kunnen schatten. Daarmee kunnen we ontkomen aan een godsdienstige hoogmoed die alles binnen ons bereik in gevaar brengt.

Een andere invalshoek

Heb uw naaste even lief als uzelf.’ (Wajikra 19:18)

“Je moet voor zover je kunt, proberen gedragingen te vermijden of na te laten waarvan je redelijkerwijs kan aannemen dat ze je naaste schade kunnen toebrengen.”

Lord Atkin (1932) in het proces waarin in het Engels recht voor het eerst werd vastgelegd, dat je de verplichting hebt zorg te dragen voor diegenen die je zo na staan dat je ze je naasten kunt noemen.